

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ

«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

ФІЗИКО-ТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра інформаційної безпеки

Лабораторна робота №1

з дисципліни «Криптографія» на тему:

«Експериментальна оцінка ентропії на символ джерела
відкритого тексту»

Перевірив:

Виконали:

Студентки групи ФБ-91

Легенчук М. О.

Осьмак А. А

Київ – 2021

Мета роботи

Засвоєння понять ентропії на символ джерела та його надлишковості, вивчення та порівняння різних моделей джерела відкритого тексту для наближеного визначення ентропії, набуття практичних навичок щодо оцінки ентропії на символ джерела.

Порядок виконання роботи

0. Уважно прочитати методичні вказівки до виконання комп'ютерного практикуму.

1. Написати програми для підрахунку частот букв і частот біграм в тексті, а також підрахунку H_1 та H_2 за безпосереднім означенням. Підрахувати частоти букв та біграм, а також значення H_1 та H_2 на довільно обраному тексті російською мовою достатньої довжини (щонайменше 1Мб), де імовірності замінити відповідними частотами. Також одержати значення H_1 та H_2 на тому ж тексті, в якому вилучено всі пробіли.
2. За допомогою програми CoolPinkProgram оцінити значення $H(10)$, $H(20)$, $H(30)$.
3. Використовуючи отримані значення ентропії, оцінити надлишковість російської мови в різних моделях джерела.

Хід роботи

Н(1)

Без пробілів			З пробілами		
Повторени			Повторени		
Буква	я	Частота	Буква	я	Частота
О	93560	0.11184	—	159100	0.15979
Е	72696	0.0869	О	93560	0.093969
А	65478	0.078271	Е	72696	0.073014
Н	56620	0.067683	А	65478	0.065764
Т	54384	0.06501	Н	56620	0.056867
И	52504	0.062762	Т	54384	0.054622
С	45924	0.054897	И	52504	0.052733
Л	37440	0.044755	С	45924	0.046125
Р	35392	0.042307	Л	37440	0.037604
В	34699	0.041479	Р	35392	0.035547
М	29485	0.035246	В	34699	0.034851
К	28387	0.033933	М	29485	0.029614
Д	25291	0.030232	К	28387	0.028511
У	24226	0.028959	Д	25291	0.025401
П	21722	0.025966	У	24226	0.024332
Я	20921	0.025009	П	21722	0.021817
Ы	16107	0.019254	Я	20921	0.021012
Ь	15692	0.018758	Ы	16107	0.016177
Г	15186	0.018153	Ь	15692	0.015761
Б	14017	0.016756	Г	15186	0.015252
З	13705	0.016383	Б	14017	0.014078
Ч	13108	0.015669	З	13705	0.013765
Й	10040	0.012002	Ч	13108	0.013165
Ж	8684	0.010381	Й	10040	0.010084
		0.009126			0.008721
Х	7635	8	Ж	8684	9
		0.008529			0.007668
Ш	7135	1	Х	7635	3
		0.007649			0.007166
Ю	6399	3	Ш	7135	2
		0.003839			
Э	3212	6	Ю	6399	0.006427
		0.003447			
Ц	2884	5	Э	3212	0.003226
		0.003146			0.002896
Щ	2632	3	Ц	2884	6
		0.001656			0.002643
Ф	1386	8	Щ	2632	5
					0.001392
			Ф	1386	1
Энтропия:			Энтропия:		
4.4695			4.3891		

З проблемами та кроком																																	
А	Б	В	Г	Д	Е	Ж	З	И	Й	К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч	Ш	Щ	Ъ	Ы	Ь	Э	Ю	Я		
3.5858e-05	0.0019258	0.006001	0.014729	0.0036828	0.0070915	0.0036575	0.0015862	0.0046742	0.0088464	4.2186e-06	0.0089455	0.002567	0.0091902	0.015666	0.01177	0.015092	0.0037946	0.015231	0.006813	0.0049315	0.00070029	0.0022802	0.00032694	0.0051636	0.0010293	9.7028e-05	-	-	-	0.0025396	6.3279e-05	0.004805	
А	0.011711	-	0.00084794	0.0025965	0.00079732	0.002219	0.0028539	0.0010884	0.0032462	0.00017507	0.00082685	0.004554	0.006342	0.002972	0.0044844	2.1093e-05	0.00087536	0.0042988	0.0041532	0.00010968	0.00014132	0.00092387	0.00012656	0.00091544	0.0011285	0.00026999	-	-	-	-	0.0022949	0.001814	
Б	0.00017929	0.00075302	9.2809e-05	4.2186e-05	-	2.953e-05	0.0022169	1.2656e-05	2.1093e-06	0.00083528	-	0.00019195	0.00085638	7.8044e-05	0.00035436	0.0024932	-	0.0011411	0.0001582	1.0546e-05	0.0011264	-	5.2732e-05	4.2186e-06	8.4372e-06	1.2656e-05	0.00017507	0.003145	0.00015609	2.1093e-06	4.2186e-06	0.00051256	
В	0.004284	0.0060769	8.4372e-06	3.3749e-05	6.3279e-06	0.0002257	0.0047037	-	0.00051467	0.0029319	-	0.00025733	0.0004497	0.00012445	0.00059404	0.00024468	0.00062857	0.00025101	0.00068763	-	6.5388e-05	2.3202e-05	4.8514e-05	0.00049358	2.1093e-06	0.0002046	-	-	-	-	0.0002953		
Г	0.00047459	0.0011791	-	8.4372e-06	1.8984e-05	0.0012255	0.00022991	-	4.2186e-06	0.00083528	-	0.00014976	0.0011791	1.2656e-05	0.00020429	0.0071646	-	0.0013078	5.2732e-05	2.953e-05	0.00069607	-	8.4372e-06	-	4.8514e-05	-	-	-	-	-	-		
Д	0.00078044	0.0042671	1.6405e-05	0.00092387	6.3279e-06	5.906e-05	0.0048408	0.00064756	1.6874e-05	0.0025185	-	0.00026366	0.00070662	4.0077e-05	0.0017296	0.0040667	0.00013289	0.0011243	0.00033749	0.00012023	0.0015524	6.3279e-06	5.0623e-05	0.00024468	5.0623e-05	6.7498e-05	-	-	0.00064756	0.00054842	-	3.1639e-05	0.00034171
Е	0.014508	7.8044e-05	0.0012593	0.0013162	0.0036955	0.002837	0.001139	0.00071083	0.0012825	9.07e-05	0.0027442	0.001177	0.0053618	0.0030971	0.0079267	0.00025733	0.00092809	0.00069438	0.0043198	0.00074732	0.00012867	0.00011179	0.00054631	0.00039444	0.0010947	0.00087958	0.00068763	-	-	-	0.00021515	0.00021726	
Ж	0.000135	0.0011707	6.3279e-06	4.2186e-06	1.0546e-05	0.00083528	0.0034171	1.6874e-05	-	0.0015039	-	0.00014765	2.7421e-05	6.3279e-06	0.00018351	2.1093e-06	2.1093e-06	4.2186e-06	-	0.0004535	-	-	5.6951e-05	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
З	0.003162	0.005442	0.00014554	0.00067989	0.00037756	0.00074669	0.00042186	0.00010336	1.2656e-05	0.00032061	-	0.00071718	0.00027421	0.00036491	0.0017001	0.00054842	-	0.00024257	6.3279e-06	1.4765e-05	0.00041131	-	4.2186e-06	1.4765e-05	2.1093e-06	-	-	0.00040499	0.00014132	-	0.00020671		
И	0.011397	0.00079521	0.00050623	0.0025944	0.00050834	0.0016242	0.00034382	0.0020819	0.00057162	0.0010504	-	0.0019511	0.003936	0.00016874	0.00019406	0.00070451	0.00073335	0.0047712	2.7421e-05	9.2809e-05	0.0015039	0.00094708	0.00099348	0.00055475	0.00025312	-	-	-	-	4.8514e-05	0.00037335	0.001297	
Й	0.0058301	-	6.3279e-06	2.1093e-06	-	0.00027843	8.4372e-06	-	2.3202e-05	4.2186e-06	-	0.00012656	0.001371	9.3137e-05	0.00038178	0.00010336	2.1093e-05	-	0.00051678	0.00053365	-	2.1093e-06	-	7.1716e-05	0.0002046	0.00027843	-	-	-	-	-	-	
К	0.0035942	0.0027602	1.8984e-05	0.00020882	-	0.00076357	3.3749e-05	3.5858e-05	0.0024911	-	5.4842e-05	0.00080364	6.3279e-06	0.00045983	0.0078846	-	0.0025902	0.00015398	0.00066601	0.0017781	2.1093e-06	2.3202e-05	3.7967e-05	-	1.0546e-05	-	-	-	-	4.2186e-06	0.00010546	2.1093e-06	-
Л	0.0045666	0.0049885	3.7967e-05	1.0546e-05	0.0012023	6.3279e-05	0.0043241	0.00028476	2.7421e-05	0.0061887	-	0.00038389	0.00025101	0.00059482	0.00035225	0.005731	2.953e-05	-	0.0011285	0.00016031	0.0015503	4.2186e-06	2.1093e-06	-	8.0153e-05	4.2186e-06	2.1093e-06	0.0009745	0.0039317	4.4295e-05	0.00093231	0.0015609	
М	0.0054525	0.0028539	3.7967e-05	-	4.6405e-05	-	0.0046384	-	8.4372e-06	0.0030079	-	0.00013289	0.00020308	3.7825e-05	0.0024911	0.004748	0.00086692	1.6874e-05	0.0020777	2.7421e-05	2.1093e-06	1.8984e-05	7.1716e-05	6.3279e-06	1.0546e-05	0.0014575	8.8591e-05	1.4765e-05	2.1093e-06	0.00039655	-	-	
Н	0.0040035	0.011291	6.3279e-06	5.6951e-05	0.00021937	0.00061381	0.010158	1.4765e-05	1.6874e-05	0.0068468	-	0.00038178	2.1093e-06	-	0.0024974	0.010308	4.2186e-06	0.00012445	0.00085638	0.0025058	1.2656e-05	1.4765e-05	0.00027421	0.00020882	1.2656e-05	9.07e-05	0.0034128	0.0010905	-	-	0.00017085	0.0025291	
О	0.018321	8.4372e-06	0.0036554	0.0058048	0.004497	0.0046162	0.0024573	0.0021536	0.0013647	0.0010968	0.0038917	0.00023835	0.0062709	0.0052311	0.0072497	0.00022991	0.0011432	0.0050918	0.0058428	0.0062744	0.00020671	0.00017507	0.00055053	0.00012023	0.0023118	0.00090278	0.00023835	-	-	7.5935e-05	0.00037967	0.00074247	
П	5.0623e-05	0.0015567	-	-	-	0.0018035	-	-	0.00095551	-	0.00013289	0.00094708	-	0.00017929	0.0093611	3.1639e-05	0.0064249	6.3279e-06	5.2732e-05	0.00676779	2.1093e-06	-	2.1093e-06	9.7028e-05	6.3279e-06	-	-	-	-	0.00035858	8.2263e-05	2.1093e-06	0.00029952
Р	0.00078677	0.0073678	5.2732e-05	0.00035225	0.0002257	0.00040499	0.00036491	5.0623e-05	0.0049653	-	0.00030585	0.00029741	0.00037335	0.00085427	0.00068236	0.00015398	8.4372e-05	0.00039655	0.00085427	0.0026155	2.1093e-05	0.00014132	3.1639e-05	8.4372e-05	0.0002148	1.4765e-05	0.0013162	0.00063279	7.5935e-05	0.00024257	0.00096817	-	
С	0.002856	0.0015904	7.1716e-05	0.0014238	2.3202e-05	0.0002489	0.0034698	6.5388e-05	2.1093e-06	0.001736	-	0.00035563	0.0028792	0.0011348	0.0012255	0.0028096	0.001736	0.00024679	0.0010399	0.012	0.00069818	2.3202e-05	0.00017507	4.6405e-05	0.00033749	9.7028e-05	-	-	0.00050201	0.002991	0.00013139	0.00016453	0.0040836
Т	0.0064587	0.0056023	5.0623e-05	0.0022865	1.4765e-05	0.00012023	0.0062667	-	6.3279e-06	0.0041996	-	0.00066443	0.00036069	4.8514e-05	0.0013162	0.012696	0.00021656	0.0030437	0.0021768	8.6481e-05	0.0013774	8.4372e-06	8.4372e-06	0.00010968	0.0001139	1.2656e-05	4.4295e-05	0.0007739	0.0058027	0.0001139	5.0623e-05	0.00063279	
У	0.0049062	6.5388e-05	0.00083106	0.00073615	0.00097661	0.0019005	0.00036913	0.0013352	0.00036491	0.00010757	0.00024046	0.00093653	0.001371	0.0010483	0.00025101	6.7498e-05	0.00080364	0.00048514	0.0012529	0.0014807	6.3279e-06	1.6874e-05	0.00034803	2.1093e-06	0.0008627	0.00060537	0.00028265	-	-	4.8514e-05	0.0010399	4.4295e-05	
Ф	1.6874e-05	0.00051587	-	-	1.8984e-05	-	0.00027843	-	-	0.00024046	-	-	4.8514e-05	2.1093e-06	2.1093e-06	0.00034382	-	8.2263e-05	2.1093e-06	4.8514e-05	8.0153e-05	-	4.2186e-06	-	-	-	-	-	1.6874e-05	2.1093e-06	-	2.1093e-06	
Х	0.0022738	0.00058217	-	0.00021726	2.1093e-06	-	3.3749e-05	-	-	0.00022991	-	-	9.2809e-05	0.00018984	0.00017296	0.0031492	-	0.00012867	3.1639e-05	1.2656e-05	0.00012445	-	6.3279e-06	-	2.1093e-06	1.6874e-05	-	-	-	4.2186e-06	-	-	
Ц	0.0002038	0.0061381	-	7.8044e-05	-	2.1093e-06	0.00087536	-	-	0.00039866	-	1.8984e-05	-	-	2.1093e-06	-	0.00026366	2.1093e-06	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.00021093	-	-	
Ч	2.7421e-05	0.0021072	-	4.2186e-06	-	-	0.0041743	-	-	0.0015967	-	0.00031639	1.6874e-05	2.1093e-06	0.0009534	6.7498e-05	-	8.4372e-06	-	0.0034698	0.00083528	-	-	-	-	-	-	-	0.00013289	-	-	0.00026788	-
Ш	0.00015398	0.0010399	-	1.6874e-05	-	-	0.0022591	-	-	0.0013879	-	0.00041131	0.00049358	1.6874e-05	0.00031639	0.0004535	1.0546e-05	-	5.6951e-05	0.00031007	-	1.4765e-05	-	-	-	-	-	-	-	0.00054842	-	4.2186e-06	-
Щ	4.2186e-06	0.00043663	-	-	-	0.0012171	-	-	0.00078044	-	-	-	-	-	6.6481e-05	2.1093e-06	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6.3279e-05	-	-
Ъ	0.004478	-	0.00039444	0.0011686	0.00014976	0.00010336	0.0010779	6.7498e-05	6.117e-05	6.3279e-06	0.001563	0.00022991	0.0016389	0.0010715	0.00018351	-	0.0001371	0.00027421	0.00064966	0.00067709	4.2186e-06	-	0.00098504	8.4372e-06	0.00021515	0.00043452	4.4295e-05	-	-	-	-	3.1639e-05	
Ы	0.0072201	-	7.1716e-05	1.8984e-05	3.7967e-05	4.6405e-05	0.0004999	-	0.00013921	0.4077e-05	-	0.00094708	-	0.00029319	0.0014217	1.6874e-05	-	2.1093e-06	-	0.00097239	0.0001135	-	6.3279e-06	-	0.00020671	5.6951e-05	0.00050623	1.0546e-05	-	-	0.00048936	0.00035858	-
Ь	2.186e-06	-	9.7028e-05	2.1093e-06	1.6874e-05	1.0546e-05	2.1093e-06	-	1.4765e-05	-	-	8.4514e-05	0.00011812	0.00010546	0.00077e-05	-	1.2656e-05	0.00013289	2.7421e-05	0.0024679	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2.1093e-06	6.3279e-06	-	
Э	0.0027273	-	0.00030163	4.2186e-06	2.1093e-05	0.0003628																											

	Текст з пробілами	Текст без пробілів
H1	4.3891	4.4695
H2	4.0201	3.9927
H2 (з кроком 2)	4.0196	3.9922

CoolPinkProgram

H(10): 1.7835 < H < 2.5509

Лабораторная работа №1

Произвольная часть текста:
м_внешними_причинами_мы_ставим_его_исключительно_в_заслугу_себе_итак_я_хочу

Использованные буквы:
_

Порядок n-граммы:
5 символов
10 символов
15 символов
20 символов
25 символов
30 символов
35 символов
40 символов
45 символов
50 символов

Введенный символ: и

Символ по счету: 2

Номер эксперимента: 50

Поле ввода символов:
и

Продолжить Другой

Неравенство для энтропии:
1,78357968437524< H < 2,55092368847664

Двоичная таблица угаданных символов:
10000000000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000
00000001000000000000000000000000
10000000000000000000000000000000
00000000100000000000000000000000

Вероятности:
q[1] = 0,54
q[2] = 0,08
q[3] = 0,06
q[4] = 0,06
q[5] = 0,06
q[6] = 0
q[7] = 0
q[8] = 0,02
q[9] = 0,02
q[10] = 0
q[11] = 0,04
q[12] = 0
q[13] = 0
q[14] = 0,02
q[15] = 0
q[16] = 0
q[17] = 0
q[18] = 0,04
q[19] = 0
q[20] = 0,02
q[21] = 0,02
q[22] = 0
q[23] = 0,02
q[24] = 0
q[25] = 0
q[26] = 0
q[27] = 0
q[28] = 0
q[29] = 0
q[30] = 0
q[31] = 0
q[32] = 0

Строка состояния:
Вы угадали. Для продолжения опыта нажмите "Продолжить", или "Другой" для выбора другого порядка

[illegible]

Лабораторная работа №1

Произвольная часть текста:
ду_справедливыми_и_несправедливыми_договорами_я_думаю_шила_в_мешке_не_утаиш

Использованные буквы:

Порядок n-граммы:

- 5 символов
- 10 символов
- 15 символов
- 20 символов
- 25 символов
- 30 символов**
- 35 символов
- 40 символов
- 45 символов
- 50 символов

Введенный символ: **и**

Символ по счету: **1**

Номер эксперимента: **50**

Неравенство для энтропии:
1,99867595623896 < H < 2,62262668981542

Двоичная таблица угаданных символов:

10000000000000000000000000000000	▲
00100000000000000000000000000000	
00000000000000000001000000000000	
10000000000000000000000000000000	
01000000000000000000000000000000	▼

Вероятности:

- q[1] = 0,46
- q[2] = 0,24
- q[3] = 0,02
- q[4] = 0,02
- q[5] = 0
- q[6] = 0,02
- q[7] = 0
- q[8] = 0
- q[9] = 0
- q[10] = 0,02
- q[11] = 0
- q[12] = 0,02
- q[13] = 0
- q[14] = 0,02
- q[15] = 0,02
- q[16] = 0,02
- q[17] = 0,02
- q[18] = 0,04
- q[19] = 0,04
- q[20] = 0
- q[21] = 0
- q[22] = 0
- q[23] = 0
- q[24] = 0
- q[25] = 0
- q[26] = 0
- q[27] = 0
- q[28] = 0,02
- q[29] = 0
- q[30] = 0,02
- q[31] = 0
- q[32] = 0

Строка состояния:
Вы угадали. Для продолжения опыта нажмите "Продолжить", или "Другой" для выбора другого порядка

Оцінка надлишковості:

	Текст з пробілами, R	Текст без пробілів, R
H1	0.12218	0.1061
H2	0.19598	0.20146
H2 (з кроком 2)	0.19608	0.20156

Висновки:

Для отриманих значень було використано алфавіт російської мови в якому замінені букви «ъ» «ё» та врахований пробіл. Довжина вхідного алфавіту 32 символу.

Для даної мови (російської) розраховано, що надлишковість встановлює 0.17056.

Встановлена залежність: при збільшенні n питомої ентропії її значення зменшується. Так аналітично можливо визначити наступні члени, оскільки функція є неперервною.